ШЕВЧЕНКІВСЬКА РАЙОННА В МІСТІ КИЄВІ ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

КОМУНАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ
ЦЕНТР ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА «ШЕВЧЕНКІВЕЦЬ» М. КИЄВА

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

З ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
ХУДОЖНЬО–ЕСТЕТИЧНИЙ НАПРЯМУ

«ГРИМ ТА МАКІЯЖ»

Початковий, основний та вищий рівні

5 років навчання

Київ – 2023

«Схвалено для використання в освітньому процесі»
Рішення експертної комісії з позашкільної освіти від 29.03.2023
(протокол № 1)

Зареєстровано у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 8.0007-2023

Автори програми:

Борсук Олеся Володимирівна – художній керівник Народного художнього колективу «Спортивно-танцювальний ансамбль «Пульс»» Центру творчості дітей та юнацтва «Шевченківець», керівник гуртка-методист;

Римакова Світлана Валентинівна – керівник гуртка Центру творчості дітей та юнацтва «Шевченківець»;

Овсієнко Кіра Володимирівна – керівник гуртка Центру творчості дітей та юнацтва «Шевченківець».

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Виховуючи сучасну дитину, надзвичайно важливо активно формувати її творчий потенціал, розвивати здібність до творчої діяльності.

Актуальність навчальної програми зумовлена тим, що в умовах сучасності кількість дитячих хореографічних гуртків та колективів різних танцювальних напрямів, діяльність яких спрямована на комплексний розвиток дітей, значно зросла. Стрімкий розвиток хореографічного мистецтва впливає на зміст, форми й методи роботи з дитячими хореографічними колективами . У зв'язку з цим виникає потреба у розробці нових програм, що відповідають сьогоднішнім вимогам комплексного хореографічного виховання дітей.

Специфіка навчальної програми обумовлена тим, що вона розрахована для роботи зі здобувачами позашкільної освіти хореографічного колективу, до складу якого входять вихованці різноманітних вікових категорій.

Програма апробована у Народному художньому колективі «Спортивно-танцювальний ансамбль «Пульс»» Центру творчості дітей та юнацтва «Шевченківець» м. Києва.

Навчальна програма «Грим та макіяж» художньо-естетичного напряму хореографічного профілю позашкільної освіти реалізується у творчих колективах та спрямована на вихованців віком від 8 до 17 років.

Мета даної програми: естетичний розвиток здобувачів позашкільної освіти засобами мистецтва гриму.

Завдання:

– надати елементарні знання про гримування як засіб творчого розкриття та формування сценічного образу;

– ознайомити з основними правилами та прийомами техніки гримування;

– ознайомити з методикою роботи над створенням сценічного образу засобами гримування;

– розвинути естетичний смак, почуття міри, фантазію;

– сприяти розширенню кругозору, розвитку творчої індивідуальності.

– прищепити повагу до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій.

Програму складено за лінійним принципом. Теми подані в порядку зростання складності матеріалу. Заняття складаються з теоретичної та практичної частин, остання становить більшу половину заняття. Після кожного заняття підводяться підсумки, відмічаються досягнення і недоліки у роботі вихованців, оцінюється групова робота в цілому, відзначаються позитивні та негативні робочі моменти.

Навчальна програма передбачає 5 років навчання:

1-й рік – початковий рівень (діти 8-9 років) – 144 год. на рік, 4 год. на тиждень;

2-й рік – основний рівень (10-11 років) – 144 год. на рік, 4 год. на тиждень;

3-й рік – основний рівень (12-13 років) – 144 год. на рік, 4 год. на тиждень;

4-й рік – вищий рівень (14-15 років) – 144 год. на рік, 4 год. на тиждень;

5-й рік – вищий рівень (16-17 років) – 144 год. на рік, 4 год. на тиждень.

Формами контролю за результативністю навчання є підсумкові, залікові заняття.

Програма є орієнтовною. Керівник гуртка може сам визначити скільки годин потрібно для опанування тієї чи іншої теми і внести до програми відповідні корективи, враховуючи підготовку вихованців. Зміни й доповнення вносяться з урахуванням інтересів здобувачів освіти, стану матеріально-технічної бази закладу, відповідно до рівня підготовленості навчальної групи, репертуарного плану та завдань творчого колективу на конкретний навчальний рік.

Початковий рівень, перший рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва розділу, теми	Кількість годин		
		теор.	*практ.*	*усього*
1	Вступ	2		2
2	Грим як засіб творчого розкриття та формування сценічного образу	12	23	35
3	Гігієна гриму та технічні засоби в гримі	12	26	38
4	Світлотінь. Теплі та холодні тони. Грим і світло	12	23	35
5	Концертний макіяж	6	25	31
6	Підсумок		3	3
	Разом	44	100	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з планом роботи гуртка. Організаційні питання. Вступний інструктаж з правил техніки безпеки. Правила поведінки в навчальному кабінеті, закладі. Правила дорожнього руху.

2. **Грим як засіб творчого розкриття та формування сценічного образу (35 год.)**

Теоретична частина. Історичний огляд шляху розвитку гриму. Грим і макіяж на сцені. Грим як елемент сценографії та естетичного наповнення образу. Грим як компонент сценічного образу.

Практична частина. Вправи на створення сценічних образів з українських казок. Вправи з розвитку фантазії.

3. **Гігієна гриму та технічні засоби в гримі (38 год.)**

Теоретична частина. Підготовчий етап. Інструменти та прилади для роботи. Правила роботи з інструментами і матеріалами. Гігієна гриму. Міміка та грим.

Практична частина. Відпрацювання техніки роботи з інструментами і матеріалами.

4. **Світлотінь. Теплі та холодні тони. Грим і світло (35 год.)**

Теоретична частина. Світлотінь – засіб виявлення форми предмету, його об'єму та опуклості.

Практична частина. Виконання вправ з техніки «від світлого до темного».

5. **Концертний макіяж (31 год.)**

Теоретична частина. Використовування основних косметичних засобів у макіяжі. Стильові направлення в макіяжі. Особливості та характерні прийоми гриму. «Образний» макіяж.

Практична частина. Відпрацювання прийомів гриму. Розробка ескізу образу та виконання гримування.

Підсумок (2 год.)

Практична частина. Відкрите заняття-презентація.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- загальну історію виникнення і розвитку візажу в цілому;
- основні форми та риси обличчя;
- гармонію поєднання кольорів.

Вихованці мають вміти:

- дотримуватись правил гігієни та послідовності нанесення засобів гриму та макіяжу;
- використовувати всі необхідні матеріали та інструменти.

У вихованців мають бути сформовані компетентності:

пізнавальна – ознайомлення з елементарними поняттями та знаннями з гриму та макіяжу;

практична – оволодіння елементарними навичками та основними елементами нанесення гриму;

творча – формування творчих здібностей вихованців у процесі оволодіння поняттями та знаннями гриму та макіяжу;

соціальна – виховання дбайливого ставлення до надбань світової, вітчизняної культури, мистецтва, духовних та матеріальних цінностей.

Основний рівень 2 рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва розділу, теми	Кількість годин		
		теор.	*практ.*	*усього*
1	Вступ	2		2
2	Грим як засіб творчого розкриття та формування сценічного образу	6	16	22
3	Гігієна гриму та технічні засоби в гримі	6	16	22
4	Світлотінь. Теплі та холодні тони. Грим і світло	8	16	24
5	Форма і пропорції тіла та обличчя	8	16	24
6	Казковий грим	8	18	26
7	Концертний макіяж	6	16	22
8	Підсумок		2	2
	Разом	44	100	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з планом роботи гуртка. Організаційні питання. Вступний інструктаж з правил техніки безпеки. Правила поведінки в навчальному кабінеті, закладі. Правила дорожнього руху.

2. Грим як засіб творчого розкриття та формування сценічного образу (22 год.)

Теоретична частина. Проблеми формування акторської майстерності і творчого перевтілення хореографа у процесі створення сценічного образу. Розвиток уміння художньо і технічно досконалого відтворювати образи.

Практична частина. Вправи на розвиток образної фантазії за темою «Український фольклор».

3. Гігієна гриму та технічні засоби в гримі (22 год.)

Теоретична частина. Схеми гриму. Основні характеристики гримувальних фарб. Допоміжні матеріали та засоби гриму.

Практична частина. Відпрацювання техніки роботи з гримувальними фарбами та допоміжними матеріалами.

4. Світлотінь. Теплі та холодні тони. Грим і світло (24 год.)

Теоретична частина. Світловий та світлотіньовий малюнок. Колористика. Підбір тону. Лінія та світлотінь у підкресленні образу. Поняття «від світлого до темного».

Практична частина. Вправа «переходи». Гримування обличчя: половина – повне, друга половина – худе.

5. Форма і пропорції тіла та обличчя. (24 год.)

Теоретична частина. Техніки моделювання обличчя. Техніка нанесення пудри. Техніка макіяжу брів. Техніки макіяжу губ.

Практична частина. Робота над збільшенням та зменшенням об'єму носа, губ, овалу обличчя.

6. Казковий грим (26 год.)

Теоретична частина. Відомі казкові образи в Україні та у світі. Особливості та характерні прийоми гриму.

Практична частина. Розробка ескізу та гримування.

6. **Концертний макіяж (22 год.)**

Теоретична частина. Особливості нанесення тону та поняття насиченості у макіяжі для фото. Особливості сценічного візажу.

Практична частина. Підбір тону і відблисків. Нанесення декоративних елементів та надання виразності обличчю.

7. Підсумок (2 год.)

Практична частина. Відкрите заняття-презентація

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- загальну історію виникнення і розвитку візажу в цілому;
- основні форми та риси обличчя;
- вікові особливості обличчя;
- гармонію поєднання кольорів;
- види та різновиди макіяжу.

Вихованці мають вміти:

- дотримуватись правил гігієни та послідовності нанесення засобів гриму та макіяжу;
- корегувати форму обличчя та підбирати кольорову палітру;
- використовувати всі необхідні матеріали та інструменти;
- самостійно наносити грим.

У вихованців мають бути сформовані компетентності:

пізнавальна – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
практична – здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
творча – здатність і готовність до особистого розвитку, бажання досягати успіху;
соціальна – виховання дбайливого ставлення до надбань світової, вітчизняної культури, мистецтва, духовних та матеріальних цінностей.

Основний рівень 3 рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва розділу, теми	Кількість годин		
		теор.	*практ.*	*усього*
1	Вступ	2		2
2	Техніка гриму	6	16	22
3	Робота над створенням сценічного образу	6	16	22

4	Основні мімічні вирази обличчя, художньо-технічні прийоми. Лінія, світлотінь	8	16	24
5	Рум’яна і підводка очей	8	16	24
6	Національний грим	8	18	26
7	Концертний макіяж	6	16	22
8	Підсумок		2	2
	Разом	44	100	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з планом роботи гуртка. Організаційні питання. Вступний інструктаж з правил техніки безпеки. Правила поведінки в навчальному кабінеті, закладі. Правила дорожнього руху.

2. Техніка гриму (22 год.)

Теоретична частина. Технічні засоби та прийоми гриму. Розподіл загального тону. Основні прийоми виконання гриму.

Практична частина. Прийоми гримування.

3. Робота над створенням сценічного образу (22 год.)

Теоретична частина. Формування навичок творчої мобілізації. Знайомство з елементами акторської майстерності. Розвиток індивідуальних здібностей.

Практична частина. Вправа «Хто ти?», «Перехід в образ», «Звичайне у незвичайному». Сценічні образи з українського етносу.

4. Основні мімічні вирази обличчя, художньо-технічні прийоми. Лінія, світлотінь. (24 год.)

Теоретична частина. Повне, худе обличчя. Лінія та світлотінь у підкресленні образу. Поняття «від світлого до темного». Половина – повне обличчя, друга половина – худе.

Практична частина. Робота над основними мімічними виразами обличчя. Самостійне виконання техніки «від світлого до темного».

5. Рум’яна і підводка очей (24 год.)

Теоретична частина. Техніка нанесення пудри. Техніка нанесення рум’яна. Техніка макіяжу брів. Техніка макіяжу очей.

Практична частина. Робота над збільшенням та зменшенням об’єму очей.

6. Національний грим (26 год.)

Теоретична частина. Особливості форм очей, носа, рота. Живописні прийоми в підкресленні очей, носа, губ. Використання перук. Засоби застосування різних технік.

Практична частина. Самостійне виконання національного гриму. Нанесення гримів живописним та скульптурно-об’ємним прийомом

7. Концертний макіяж (22 год.)

Теоретична частина. Особливості нанесення тону та поняття насиченості у макіяжі для фото та відеозйомок. Особливості сценічного візажу.

Практична частина. Підбір тону і відблисків, а також нанесення декоративних елементів та надання виразності обличчю. Нанесення різних видів макіяжу для виступу на сцені.

8. Підсумок (2 год.)

Практична частина. Відкрите заняття-презентація.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- специфіку та методи роботи при гримуванні,
- гігієну гриму,
- технічні засоби в гримуванні,
- прийоми живописного та скульптурно об'ємного гримування, як використовувати світлотінь,
- різницю між теплими та холодними тонами, формою та пропорцією тіла та обличчя,
- ескіз, різні схеми гриму.

Вихованці мають вміти:

- виконувати різні схеми гриму та володіти прийомами створення сценічного образу за допомогою гриму
- розробляти ескізи майбутнього гриму,
- відбирати засоби виконання гриму.

У вихованців мають бути сформовані компетентності:

пізнавальна – здатність до творчого сприйняття світу та його відтворення в художніх сценічних образах;

практична – здатність застосовувати знання, навички та уміння, набуті у результаті навчання;

творча – здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня;

соціальна – виховання дбайливого ставлення до надбань світової, вітчизняної культури, мистецтва, духовних та матеріальних цінностей.

Вищий рівень 4 рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва розділу, теми	Кількість годин		
		теор.	*практ.*	*усього*
1	Вступ	2		2
2	Грим як засіб творчого розкриття та формування сценічного образу	1	6	7
3	Гігієна гриму та технічні засоби в гримі	1	6	7

4	Світлотінь. Теплі та холодні тони. Грим і світло	1	16	17
5	Різновиди гриму: живописний та скульптурно–об'ємний	6	11	17
6	Форми і пропорції тіла та обличчя. Рум'яна і підводка очей	6	18	24
7	Грим обличчя молодої людини. Грим обличчя літньої людини	6	18	24
8	Фантастичний та казковий грим	6	18	24
9	Концертний макіяж	1	19	20
10	Підсумок		2	2
	Разом	30	114	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з планом роботи гуртка. Організаційні питання. Вступний інструктаж з правил техніки безпеки. Правила поведінки в навчальному кабінеті, закладі. Правила дорожнього руху.

2. Грим як засіб творчого розкриття та формування сценічного образу (7 год.)

Теоретична частина. Основні принципи теорії сценічної пластики і хореографії. Специфіка створення сценічного образу у хореографічному колективі.

Практична частина. Вправи на розвиток фантазії. Виконання ескізів сценічних образів для хореографічної виставі. Сценічні образи за мотивами українських легенд.

3. Гігієна гриму та технічні засоби в гримі (7 год.)

Теоретична частина. Гігієна рук, стерилізація інструментів, матеріалів і робочого місця. Догляд за інструментами після їх використання. Техніка роботи з інструментами, професійність рухів.

Практична частина. Відпрацювання техніки роботи з інструментами і матеріалами.

4. Світлотінь. Теплі та холодні тони. Грим і світло (17 год.)

Теоретична частина. Особливості корегування форм обличчя. Висвітлення та затемнення. Використання палітр коректорів.

Практична частина. Нанесення загального тону в залежності від освітлення, нанесення відблисків на опуклості. Виконання вправ.

5. Різновиди гриму: живописний та скульптурно–об'ємний (17 год).

Теоретична частина. Різновиди гриму. Грим та характер. Трансформація обличчя засобами візажу. Корекція брів. Техніка та послідовність нанесення скульптурних деталей на обличчя, їх фіксацію та тушування, зняття.

Практична частина. Практикум з накладання гриму. Тренувальні вправи.

6. Форма і пропорції тіла та обличчя. Рум'яна і підводка очей (24 год).

Теоретична частина. Правила та прийоми моделювання рис обличчя: брови, чоло, очі, ніс, губи. Моделювання форми обличчя: вилиці, підборіддя, овал.

Практична частина. Відпрацювання прийомів підводки очей. Підсилення виразності, зменшення та збільшення об'єму. Круглі, вузькі, подовжені очі. Відпрацювання прийомів моделювання форми обличчя.

7. Грим обличчя молодої людини. Грим обличчя літньої людини (24 год.)

Теоретична частина. Розробка ескізу та гримування. Особливості та характерні прийоми гриму. Збільшення, зменшення брів, очей, губ, лоба, підборіддя, щік, носа.

Практична частина. Розробка ескізу гриму молодої та літньої людини.

8. Фантастичний та казковий грим (24 год.)

Теоретична частина. Відмінні особливості художніх жанрів фантастики, гротеску, карикатури, шаржу, казки. Фантастичний грим та грим тварин.

Практична частина. Розробка ескізу та гримування для створення образу звіра або фантастичної істоти.

9. Концертний макіяж (26 год.)

Теоретична частина. Засоби концертного макіяжу. Конкурсний, креативний, подіумний макіяж.

Практична частина. Виконання концертного макіяжу. Розробка ескізу креативного макіяжу.

10. Підсумок (2 год.)

Практична частина. Відкрите заняття-презентація

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- теоретичні основи мистецтва гриму та макіяжу;
- основні мальовничі прийоми гриму;
- правила накладення гримувальних фарб, правила зняття гриму;
- санітарно-гігієнічні вимоги при гримуванні;
- специфіку сучасних гримувальних матеріалів;
- основні техніки гриму та макіяжу;
- види гриму та макіяжу;
- різні способи накладення гриму та макіяжу.

Вихованці мають вміти:

- застосовувати спеціальні матеріали і гримувальні інструменти;
- застосовувати макіяж в сценічних виступах, професійній практиці і в житті.
- змінювати форму обличчя за допомогою гриму.

У вихованців мають бути сформовані компетентності:

пізнавальна – здатність до творчого сприйняття світу та його відтворення в художніх сценічних образах;

практична – здатність володіти прийомами виконання різних видів макіяжу;
творча – здатність вільно орієнтуватися в напрямах, стилях, жанрах та видах сценічного мистецтва;
соціальна – виховання дбайливого ставлення до надбань світової, вітчизняної культури, мистецтва, духовних та матеріальних цінностей.

Вищий рівень 5 рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва розділу, теми	Кількість годин		
		теор.	*практ.*	*усього*
1	Вступ	2		2
2	Анатомічні основи гриму	1	6	7
3	Характерний грим	6	6	7
4	Грим за ілюстративним матеріалом і по пам'яті	7	22	34
5	Грим-маска та портретний грим	6	18	24
6	Естетичний вигляд дитини перед концертним виступом	6	18	24
7	Схеми гриму. Фактурний грим	6	18	24
8	Концертний макіяж	1	19	20
9	Підсумок		2	2
	Разом	35	109	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з планом роботи гуртка. Організаційні питання. Вступний інструктаж з правил техніки безпеки. Правила поведінки в навчальному кабінеті, закладі. Правила дорожнього руху.

2. Анатомічні основи гриму (7 год.)

Теоретична частина. Грим черепа. Дослідження обличчя. Особливості та характерні ознаки..

Практична частина. Розробка ескізу та гримування.

3. Характерний грим (7 год.)

Теоретична частина. Роль характерного гриму в розкритті психологічних рис характеру. Домінуючі риси характеру, які проявляються в зовнішності людини.

Практична частина. Відпрацювання техніки роботи з виразами доброго, хитрого, злого образів.

4. Грим за ілюстративним матеріалом і по пам'яті (17 год.)

Теоретична частина. Клоунський грим. Живописний, графічний, скульптурно-об'ємний способи виконання гриму. Риси умовності в гримах.

Практична частина. Виконання гриму за ілюстративним матеріалом і по пам'яті.

5. Грим-маска та портретний грим (24 год).

Теоретична частина. Особливості створення грим-маски і масок у різножанрових сценічних образах. Застосування різних методів для розуміння використання гриму як системи дій і засобів, спрямованих на кардинальну трансформацію зовнішнього вияву людини.

Практична частина. Відпрацювання прийомів створення грим-маски та портретного гриму. Портретний грим видатних українців.

6. Естетичний вигляд дитини перед концертним виступом (24 год.)

Теоретична частина. Єдиний образ колективу на сцені. Поетапний макіяж. Макіяж «швидкоруч». Гігієна шкіри при користуванні гримом.

Практична частина. Відпрацювання прийомів створення естетичного вигляду дитини перед концертним виступом.

7. Схеми гриму. Фактурний грим. (24 год.)

Теоретична частина. Основні схеми нанесення гриму. Особливості фактурного гриму.

Практична частина. Розробка ескізу фактурного гриму.

8. Концертний макіяж (26 год.)

Теоретична частина. Засоби концертного макіяжу. Конкурсний, креативний, подіумний макіяж.

Практична частина. Виконання концертного макіяжу. Розробка ескізу креативного макіяжу.

9. Підсумок (2 год.)

Практична частина. Відкрите заняття-презентація

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- теоретичні основи створення анатомічного гриму;
- основи характерного гриму;
- правила накладення грим-маски та портретного гриму;
- санітарно-гігієнічні вимоги при гримуванні;
- основні вимоги до естетичного вигляду дитини перед концертним виступом.

Вихованці мають вміти:

- застосовувати спеціальні матеріали і гримувальні інструменти;
- застосовувати макіяж в сценічних виступах, професійній практиці і в житті.
- створювати грим за ілюстративним матеріалом і по пам'яті.

У вихованців мають бути сформовані компетентності:

пізнавальна – здатність співвідносити особисте розуміння художньої ідеї та твору із зовнішнім контекстом;

практична – здатність обирати оптимальні художньо-виражальні та технічні засоби відтворення креативного задуму при реалізації сценічного образу;

творча – здатність до оперування специфічною системою виражальних засобів при створенні сценічного образу;

соціальна – виховання дбайливого ставлення до надбань світової, вітчизняної культури, мистецтва, духовних та матеріальних цінностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Збірник навчальних програм з позашкільної освіти. Художньо-естетичний напрям (хореографічний профіль)/колектив авторів: Борсук О.В., Агафонова Г.В., Богусевич Н.О. та інші. – К.: Центр творчості дітей та юнацтва «Шевченківець», 2020. – 11 с.
2. Панасюк О.Б. Робоча програма з гриму/ Олексій Борисович Панасюк.- м. Херсон, 2009 р.
3. Гекалюк Л.Ю. Грим: навчально-методичний посібник для студентів мистецьких спеціальностей. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2016. – 120 с.
4. Make up Application. URL:https://drive.google.com /file/d/1hXw977JJTqbgfoNWpyQ6gL_eLScZbHNE/view (дата звернення: 15.10.2021).
5. Момчилова А. Грим у модних інноваціях. Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences, VII(34), I.: 205. Budapest. 2019 Sept. P. 15-17 (Index Copernicus).
6. Шаркіна А. Практики гриму в fashion-інноваціях: специфіка, функції. Art and design. 2020. №3. С. 13–144. (Index Copernicus).
7. Шаркіна А.Г. Дисертація грим у модних інноваціях XXI століття: художні засоби і технології: дис. ... доктора філософії: спец. 022 Дизайн. Київ. КНУКіМ, 2021. 206 с.
8. Медвєдєва В.В. Пошуки характерності в гримі як умова створення цілісного художнього образу. Культура України, 2010. № 31.